

[Justitsministeren.]

lov indebærer samtidig, at de retsvirkninger, der er knyttet til slægtskabet mellem barnet og dets virkelige slægt, principielt bortfalder ved adoptionen. Det vigtigste udslag af dette princip er, at der nu er fuld gensidig arveret mellem adoptivbarnet og dets livsarvinger på den ene side og adoptanten og hans slægt på den anden side. Et andet udslag af princippet er, at adoptanten nu altid overtager den fulde forsørgelsespligt over for barnet, medens adoptanten af et barn uden for ægteskab tidligere havde adgang til at kræve bidrag fra barnets virkelige fader.

De nye regler har ingen indflydelse på retsvirkningerne af adoptionsbevillinger, der er meddelt før lovens ikrafttræden, men der blev ved lovens § 27 givet hjemmel for, at justitsministeren — ved en påtegning på bevillingen — kan ændre denne, således at de nye regler finder anvendelse. Der blev i loven fastsat en frist på 5 år fra lovens ikrafttræden for meddelelse af disse påtegninger, idet man ønskede at skabe en tilskyndelse for parterne til at bringe forholdet i orden snarest muligt. Denne frist udløber den 1. januar 1962. Der er siden lovens ikrafttræden sket ændringer af ca. 2 000 af de ældre bevillinger, men dette tal svarer kun til godt og vel et års adoptioner. Der er derfor ingen tvivl om, at det er nødvendigt at opretholde bestemmelsen, hvorfor den fastsatte tidsfrist foreslås ophevet.

Jeg vil gerne i tilslutning til lovforslaget gøre et par bemærkninger om de navneretlige regler i adoptionsloven. Som bekendt er der i år gennemført en ny lov om personnavne, og de navneretlige regler i adoptionslovens § 10 og § 22, stk. 1, er for så vidt blevet overflødige. Loven om personnavne er imidlertid endnu ikke sat i kraft for Færøerne, og da de nævnte regler i adoptionsloven endvidere har betydning for Grønland, hvor navneloven ikke gælder, har jeg ikke ved denne lejlighed ment at burde foreslå ændringer i adoptionslovens regler om adoptivbarnets navn.

Jeg kan i øvrigt henvise til de bemærkninger, der ledsager lovforslaget, og skal tillade mig at anbefale forslaget til velvillig behandling i det høje ting.

Ministeren for Grønland (Mikael Gam):
Jeg har herved den ære for det høje ting at fremsætte forslag til lov om Arctic Mining Company A/S.

Som bekendt blev der ved kongelig resolution af 19. december 1952 i overensstemmelse med lov nr. 431 af 17. december 1952 om Nordisk Mineselskab A/S givet en 50 års eneretsbevilling til Nordisk Mineselskab til efterforskning og udvinding af råstoffer i et nærmere bestemt område i Østgrønland.

Det blev ved denne eneretsbevilling pålagt Nordisk Mineselskab — sideløbende med den erhvervsmæssige udvinding af bly og zink — at påbegynde og videreføre yderligere efterforskningsarbejde i andre dele af koncessionsområdet, hvor man kunne nære begrundet formodning om at kunne finde værdifulde forekomster. Nordisk Mineselskab har da også siden 1952 foretaget efterforskning mange andre steder i det vidstrakte koncessionsområde og har i de sidste 6 år navnlig koncentreret sig om undersøgelsen af en molybdænforekomst, der er beliggende mellem Scoresbysund og Kong Oscars Fjord ca. 35 km syd for den igangværende bly- og zinkmine ved Mesters Vig.

Denne molybdænforekomst blev fundet i 1954 under dr. Lauge Kochs ekspedition. Bjerget, hvori molybdænet findes, ligger i ca. 800 meters højde over havet på et vanskelig tilgængeligt sted, omgivet af gletschere. De stedfundne undersøgelser — der hovedsagelig har været begrænset til sommermånederne — er foretaget på den måde, at man om foråret har transporteret materiel op over gletscherne med bulldozere og slæder, hvorefter man i løbet af sommeren har foretaget tunnelarbejder og borer med diamantbor. Der er indtil nu anlagt omtrent 700 m tunnel og boret op imod 10 000 m med diamantbor. Undersøgelserne er langtfra afsluttet endnu, men man er dog nået så vidt, at der skønnes at være gode muligheder for, at fortsatte undersøgelser kan styrke den foreliggende formodning om, at der kan være grundlag for rentabel minedrift.

Molybdæn er et sjældent og derfor kostbart metal, der kun produceres i større mængder et sted i Amerika. Molybdæn spil-

[Ministeren for Grønland.]

ler en betydelig rolle i moderne teknik, idet det hovedsagelig anvendes til forædling af stål. En stållegering med blot et par procent molybdæn er betydeligt mere slidfast både ved normale og ved højere temperaturer end almindeligt stål.

Ifølge foreliggende statistikker er forbruget af molybdæn i den vestlige verden steget fra ca. 13 000 t i 1949 til ca. 33 000 t i 1960.

De til og med året 1960 afholdte omkostninger ved efterforskningen af molybdænforkomsterne har andraget ca. 4,7 mill. kr., som er afholdt dels direkte over Nordisk Mineselskabs driftsregnskab, dels af et konsortium bestående af Nordisk Mineselskab og en række danske virksomheder og 2 svenske virksomheder. Med finansudvalgets tilslutning har staten tilsluttet sig konsortiet med 1,9 mill. kr., og de private virksomheder og selskaber indskød tilsammen 600 000 kr., således at der i alt var 2,5 mill. kr. til rådighed.

I 1961 påregnes undersøgelsesudgifterne at have andraget ca. 1,7 mill. kr.

Det fremgår heraf, at Nordisk Mineselskab har været i stand til over driften selv at bære ikke ubetydelige omkostninger til molybdænunder søgelserne, og jeg finder i denne forbindelse anledning til at fremkomme med et par bemærkninger om selskabets virksomhed.

Da Nordisk Mineselskab i sin tid startede sin virksomhed, havde man en ret nøje formodning om, hvor meget bly og zink der fandtes i forekomsten, og det har vist sig, at denne formodning har holdt stik. I løbet af den kommende vinter udtømmes imidlertid den sidste malm, men i de mellemliggende 6-7 år har selskabet, til trods for at konjunkturerne for bly og zink har været højst ugunstige, dog kunnet indtjene hele den investerede kapital samt afholde ikke ubetydelige beløb til efterforskningsarbejder. Når selskabet næste år ophører med udvindingen af bly og zink, er der tilmed en vis mulighed for, at der vil fremkomme et

mindre overskud. Selskabet har i de foreløbne år eksporteret for henved 100 mill. kr.

Det er i hele det danske samfunds interesse, at molybdænforkomsten, der — som jeg tidligere nævnte — efter de allerede foretagne undersøgelser ser lovende ud med henblik på rentabel minedrift, nu undersøges så grundigt som muligt. Det var selvfølgelig ønskeligt, om Danmark på egen hånd kan tage opgaven op, eventuelt således at den videre prospektering og den eventuelle udnyttelse af molybdænforkomsterne bliver foretaget gennem en omdannelse og udvidelse af Nordisk Mineselskab, der nu har en fremmed, svensk, deltagelse på 30 pct. Dette vil imidlertid ikke være en god løsning. Som jeg før har nævnt, foregår verdensproduktionen af molybdæn væsentligst i Amerika, og da det vil være formålstjenligt, at vi sikrer os en supplerende sagkundskab til den sagkundskab, vi allerede råder over, har Nordisk Mineselskab med tilslutning fra regeringens økonomiudvalg kontaktet de amerikanske producenter af molybdæn, en virksomhed, som hedder American Metal Climax Inc. Et samarbejde med denne virksomhed vil være meget ønskeligt, idet man herved sikrer en supplerende teknisk baggrund for en molybdænminevirksomhed og ganske specielt den forretningsmæssige baggrund for salget af produktionen. Tænkte man sig nu en kapitaludvidelse i Nordisk Mineselskab ved deltagelse af betydelige fremmede interesser, således som det vil ske gennem samarbejde med amerikanerne, ville det ikke være muligt at opretholde dansk paritet i Nordisk Mineselskab mellem danske og fremmede interesser. Dette vil derimod kunne ske gennem dannelsen af et nyt selskab, således som dette er foreslået i det foreliggende lovforslag om Arctic Mining Company A/S.

Dette lovforslag bygger på et samarbejde mellem de interesser, der er repræsenteret af Nordisk Mineselskab og det amerikanske selskab, på basis af ligestilling i hensende til kapitaldeltagelse, men således

[Ministeren for Grønland.]

at de danske interesser — og det vil jeg gerne understrege — beholder den overvejende indflydelse på foretagendets ledelse. Ifølge vedtægterne, der skal godkendes af ministeriet for Grønland, skal der således til stadighed være en dansk majoritet i selskabets bestyrelse. Når der i det nye selskab regnes med en deltagelse med 50 pct. danske interesser og 50 pct. fremmede interesser i stedet for det forhold mellem danske og udenlandske interesser, 55:45, som Nordisk Mineselskab mindst skal have, skyldes det i øvrigt et ønske fra amerikansk side, idet amerikanerne anser en deltagelse på mindst 50 pct. for fornøden for at opnå en skattelempe.

Selskabet Arctic Mining Company A/S tænkes stiftet med en indbetalt aktiekapital på 6,5 mill. kr., der fremkommer på den måde, at de af Nordisk Mineselskab og det før nævnte konsortium allerede i efterforskningsarbejdet indtil 1. januar 1961 anvendte 4,7 mill. kr., der rundes op til 4,8 mill. kr., overføres til Arctic Mining Company, der herfor udsteder for 4,7 mill. kr. A-aktier og 0,1 mill. kr. B-aktier til Nordisk Mineselskab. Det af Nordisk Mineselskab i 1961 anvendte beløb til efterforskning — 1,7 mill. kr. — tilbagebetales Nordisk Mineselskab af American Metal Climax Inc., der til gengæld herfor får udstedt for 1,7 mill. kr. B-aktier i Arctic Mining Company. Samtidig skal amerikanerne overtage den af Nordisk Mineselskab tegnede aktiepost af serie B. Selskabet har herefter ved sin stiftelse en indbetalt aktiekapital på 4,7 mill. kr. serie A og 1,8 mill. kr. serie B.

Der regnes herefter med, at prospekteringen fortsættes, indtil amerikanerne har brugt et lignende beløb, som er brugt fra dansk side, nemlig 4,7 mill. kr. Efterhånden som efterforskningen fortsættes, udvides aktiekapitalen med de beløb, som benyttes hertil, og som udelukkende betales af amerikanerne, indtil pariteten med de danske interesser er nået, med andre ord indtil den samlede aktiekapital er 9,4 mill. kr., fordelt med 4,7 mill. kr. for de danske interesser og 4,7 mill. kr. for de amerikanske interesser. Hvis der til den tid endnu er brug for yderligere undersøgelser, skal disse yderligere undersøgelser betales derved, at amerika-

nerne og Nordisk Mineselskab indskyder lige store beløb til de nødvendige udgifters afholdelse.

Såfremt de yderligere undersøgelser resulterer i en beslutning om iværksættelse af en brydning, vil der blive brug for meget store kapitaler — det vil bl. a. blive nødvendigt at anlægge en 13 km lang tunnel fra Mesters Vigdalen ind til forekomsten. Det er da hensigten at udvide aktiekapitalen meget betydeligt, måske op til 100 mill. kr., sådan at de danske interesser og de amerikanske interesser stadig hver har halvdelen af aktiekapitalen, jfr. herved lovforslagets § 2, hvor det foreslås, at 50 pct. af aktiekapitalen til stadighed skal tilhøre danske interesser.

Jeg gentager imidlertid atter her, at de danske interesser skal have den overvejende indflydelse på ledelsen. Hvad der ud over disse 100 mill. kr. skal bruges, er det hensigten at tilvejebringe ved lån.

Problemerne i forbindelse med en eventuel udvinding af molybdænforekomsterne i Østgrønland har været forelagt Grønlands landsråd i landsrådets ordinære samling i 1961. Landsrådet tiltrådte, at der blev arbejdet videre med sagen i overensstemmelse med de forelagte principielle linjer.

Til lovforslagets bestemmelser skal jeg i øvrigt fremsætte enkelte bemærkninger.

Det koncessionsområde, som ifølge lovforslagets § 1 foreslås tildelt det nye selskab — Arctic Mining Company A/S — udgør ca. 350 km² af Nordisk Mineselskabs koncessionsområde.

Den retsstilling, som ved loven af 17. december 1952 er tilsikret Nordisk Mineselskab, foreslås, jfr. lovforslagets § 3, overført til det nye selskab, og jeg kan i denne forbindelse tilføje, at det for deltagelse fra amerikansk side er en forudsætning, at der for det nye selskab opnås en tilsvarende retsstilling som den, der er tilsikret Nordisk Mineselskab.

Til slut vil jeg gerne fremhæve, at minevirksomhed altid vil være et økonomisk risikabelt foretagende, og i dette tilfælde er det det bl. a. på grund af forekomstens beliggenhed i særlig grad.

På den anden side er det min overbevisning, at man har sikret sig den bedste tekniske og forretningsmæssige bistand og vejledning. Når denne sagkundskab går ind

[Ministeren for Grønland.]

for efterforskningsarbejdets fortsættelse, kan vi ikke lade denne chance til at skabe et virkeligt økonomisk og valutamæssigt aktiv for Danmark gå fra os.

Jeg tillader mig derfor at anbefale dette lovforslag til det høje tings velvillige og også hurtige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *From* til forsvarsministeren:

„En meddelelse i dagspressen går ud på, at luftforsvaret af Jylland-Fyn i dag er betydelig dårligere end 9. april 1940.

Kan dette være rigtigt, og i så fald, hvad agter forsvarsministeren at foretage i den anledning?“

From: Den direkte anledning til mit spørgsmål til forsvarsministeren er en ledende artikel i Fyens Tidende af 13. oktober i år, der bygger på en udtalelse af chefen for jyske luftværnsregiment, oberst T. P. Ejby Nielsen, der siger — jeg beder om tilladelse til at citere —:

„at luftforsvaret af området Jylland-Fyn i dag er betydelig dårligere end 9. april 1940 med hensyn til materiel og mandskab.“

Jeg er helt klar over, at Sjælland-København må have prioritet, også hvad angår luftforsvar, men Jylland-Fyn er dog også en slags Danmark, og jeg kunne fristes til at sige, at er først Jylland-Fyn tabt, så giver jeg ikke meget for resten.

Jeg kan jo ikke vide, om oberstens udtalelse er rigtig, men mig bekendt står den stadig uimodsagt, og enhver må da vist erkende, at den lyder meget foruroligende.

Jeg spørger derfor forsvarsministeren, om det er rigtigt, og i så fald hvad ministeren agter at foretage sig i den anledning.

Mit spørgsmål har imidlertid et noget videre sigte. Det er mit indtryk, at der i den danske befolkning hersker en udbredt utryghedsfølelse med hensyn til vort forsvarsmæssige beredskab i det hele taget. Jeg kan heller ikke vide, om dette er rigtigt, men jeg har i hvert fald en levende

følelse af, at den nye forsvarsordning langt fra er gennemført. Der er vist gode grunde for, at den endnu ikke er gennemført til bunds, men nu er der gået 18 måneder, siden den blev vedtaget, og man spørger sig selv, og man spørger forsvarsministeren: hvor vidt er vi egentlig, hvor vidt er vi med det, jeg kalder kernen i det hele, hærens omdannelse til såkaldte panserenheder? Hvor vidt er vi med styrkelsen af flyvevåbenet og flåden, sådan som loven forudsætter? Hvor vidt er vi med opstilling af lokalforsvarsbataljoner? Hvordan ligger det med nyt signalmateriel og meget andet? Jeg håber, at forsvarsministeren kan fremsætte en beroligende udtalelse om, hvor langt den nye forsvarsordning er gennemført, og hvor meget der mangler endnu.

Dette sidste kan jeg naturligvis ikke forlange at forsvarsministeren besvarer på stående fod, men jeg tror, det ville være hensigtsmæssigt, om ministeren ved førstkommende lejlighed ville og kunne give folketinget en redegørelse for disse forhold og for vort forsvarsmæssige beredskab i det hele taget i en tid og under en udvikling, hvor man må kunne vente af landets forsvarsminister, at der bliver gjort, hvad gøres kan.

Forsvarsministeren (Poul Hansen): I anledning af selve det skriftligt formulerede spørgsmål, som på forhånd var mig bekendt, kan jeg svare følgende:

Det er min bestemte opfattelse, at vort luftforsvar af Jylland-Fyn i dag er bedre end det, vi rådede over den 9. april 1940.

I 1940 skulle vi selv tage vare på indflyvninger mod Danmark fra alle retninger. I dag er luftforsvaret af NATO-området et samlet hele, hvorfor vi kan lægge størst vægt på indflyvninger fra sydøst, et forhold, som blev taget i betragtning både af vore egne og af NATOs militære sagkyndige, da Nikebatterierne blev opstillet på Sjælland, hvorved de også virker som et fremskudt luftforsvar for Jylland-Fyn.

Vort nuværende luftforsvar råder for det første over en udbygget kontrol- og varslingstjeneste med radarstationer, som i nært samarbejde med andre NATO-lande lokaliserer eventuelle fjendtlige fly, hvorved en effektiv udnyttelse af vore forsvarsvåben

[Forsvarsministeren.]

opnås. I øvrigt bliver det samtidig muligt hurtigt at varsle civilbefolkningen. En så omfattende kontrol- og varslingstjeneste eksisterede ikke i 1940. I luftforsvaret indgår dernæst jagerfly, i øjeblikket 4 eskadriller med hver 16 fly, som er bygget og bevæbnet specielt til luftforsvar. Til sammenligning havde vi i 1940 25 forældede jagerfly. Jeg vil gerne pege på, at alle disse fly dengang var stationeret på Sjælland, fordi vi ikke havde nogen operative flyvepladser i Jylland, hvor vi i dag råder over 5 militære flyvepladser. Nikebatterierne, som er understyret med raketmateriel, har jeg allerede nævnt. Den sidste del af vort luftforsvar er luftværnsartilleriet. Her er det nok rigtigt at sige, at det materiel, vi har, ikke er så tidssvarende, som det tilsvarende materiel var i 1940, og vi har måske også mindre af det.

Som jeg i det foregående har søgt at påvise, betyder dette imidlertid ikke, at vort samlede luftforsvar er blevet dårligere. Forsvarsloven af 1960 fastsatte antallet af jagereskadriller og Nikebatterier, og dette antal er opfyldt. Visse forbedringer af luftforsvaret er under forberedelse, og det påregnes yderligere, at vort nuværende lette luftværnsartilleri til sin tid udskiftes med moderne materiel, som er under udvikling i udlandet, men ikke findes i øjeblikket. Jeg vil gerne understrege, at jeg anser vort luftforsvar i dag for at være bedre end i 1940. Når det modsatte synspunkt har været fremført som nævnt af det ærede medlem, mener jeg, at dette har været baseret udelukkende på en sammenligning af luftværnskanoner, således at man har undladt at tage hensyn til helheden.

Det ærede medlem nævnte derudover nogle spørgsmål vedrørende forsvaret som helhed, men jeg må sige, at jeg havde ingen grund til at formode, at jeg blev stillet over for sådanne spørgsmål i dag, og jeg er derfor ikke umiddelbart parat til at svare, men jeg vil gerne tage under overvejelse ved en passende lejlighed at give en redegørelse for de forhold, det ærede medlem nævnte, for det høje folketing, idet jeg dog vil gøre opmærksom på, at jeg for ikke lang tid siden har givet en redegørelse for i alt fald visse dele af beredskabet i det udenrigspolitiske nævn.

From: Jeg takker den højtærede forsvarsminister for besvarelsen af mit spørgsmål. Det er med en vis, jeg siger udtrykkelig en vis, betryggelse, at man hører, at også luftforsvaret af Jylland-Fyn er bedre, end det var i 1940. Det er mit indtryk, at denne forbedring navnlig består i en bedre varslingstjeneste og i bedre fly og flytyper, men jeg synes sådan set, at det stadig væk står uimodsagt, at både hvad angår materiel og mandskab, er det ikke bedre end i 1940; det er måske endog dårligere, sådan har jeg i hvert fald forstået den højtærede forsvarsminister.

Der er noget godt i, at ministeren i sit svar siger, at han agter at forbedre det, men det forekommer mig at være en lille smule foruroligende, når ministeren først agter at anskaffe yderligere materiel, når visse luftværnskanontyper er afprøvet i udlandet. Så vil der unægtelig gå et stykke tid, inden man kan vente en forbedring. Det gør én en lille smule utryg.

Med hensyn til mandskabet forstår jeg også og ved meget vel, at kupeskadrillerne er nedlagt, men i så henseende ved jeg lige så godt, at vi retter vor opmærksomhed mod de foreslåede lokale forsvarsbataljoner og deres særlige betydning. Det haster lidt, højtærede forsvarsminister, med at få det gennemført.

Jeg vil gerne takke ministeren for hans tilsagn om at ville give folketinget og dermed offentligheden en redegørelse for forsvarets almindelige stilling. Jeg tror, den er påkrævet, og jeg håber, det vil blive ved førstkommande lejlighed.

Forsvarsministeren (Poul Hansen): Som det også fremgik af, hvad jeg sagde før, må man nok regne med, at hvis man indskrænker spørgsmålet om luftforsvaret af Jylland-Fyn til kun at være et spørgsmål om luftværnsartilleri, var stillingen i 1940 relativt bedre. Det hænger for en stor del sammen med, at der simpelt hen ikke er et fuldt tidssvarende artillerimateriel til rådighed. Det, vi tænker på der kan være tale om, men som ikke er fuldt udviklet, er raketmateriellet. Men jeg vil igen understrege, at man ikke kan indskrænke spørgsmålet til at være et spørgsmål om luftværnsartilleri. Man må se det som et samlet hele, og jeg kan i denne forbindelse oplyse,

[Forsvarsministeren.]

at den redegørelse, som jeg her har givet, og den vurdering, jeg har anlagt, har jeg fuld tilslutning til såvel fra forsvarschefen som fra chefen for luftforsvaret, flyvevåbenets chef, general Ramberg.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af O. Mathiasen til forsvarsministeren:

„Har ministeren ladet militæret medvirke gratis ved optagelsen af filmen „Jetpiloter“?“

O. Mathiasen: Der er i de senere år her i landet blevet fremvist en lang række af de såkaldte soldaterfilm, som i reglen er optaget af private filmselskaber. De har stort set alle sammen efter min mening ligget på et meget lavt niveau og har for det meste fået en sønderlemmende kritik af anmelderne.

En af de værste i denne genre er efter min mening filmen „Jetpiloter“, som nu lige er udspillet i Palladium. Denne film er af næsten alle anmeldere blevet karakteriseret som det rene makværk, ikke dansk film og dygtige danske skuespillere værdig og bestemt ikke flatterende som propaganda for militæret, hvis det er det, man har haft som formål med filmen. En anmelder kalder filmen for noget af det væmmeligste, dummeste og mest talentløse, der er vist i nogen biograf i Danmark, og ikke blot værdiløs, men kvalmende og i høj grad fordømmende.

I denne film, som for øvrigt har fået det allerfineste stempel fra højeste sted, derved at den har fået skattelettelse — forstå det, hvem der kan — har militæret medvirket på forskellig vis, og ifølge et forlydende, jeg ikke har kunnet få bekræftet, har militærets medvirken været gratis. Jeg kan vanskeligt tro, at dette er tilfældet i en tid, hvor hver anden general fortæller, at der er en katastrofal mangel på kanoner, jetyl og soldater, og at tjenestetiden er alt for kort. Af det spørgsmål, som det ærede medlem hr. From just stillede, fremgik det jo også, at man ikke er tilfreds med den tilstand, militæret er i. Det kan ikke være rigtigt, mener jeg, at militæret optræder i det hele taget, men specielt kan det ikke være

rigtigt, at det optræder gratis i en film som den, der her er tale om.

Jeg stiller derfor den højtærede forsvarsminister det spørgsmål, om han har ladet militæret medvirke gratis i den film, der hedder „Jetpiloter“.

Forsvarsministeren (Poul Hansen): I anledning af det ærede medlems spørgsmål kan jeg give følgende oplysning:

Jeg har givet tilladelse til, at der fandt et samarbejde sted mellem filmselskabet Palladium og flyvevåbenet om filmen „Jetpiloter“s optagelse. I forbindelse med dette samarbejde blev der oprettet en skriftlig kontrakt, der bl. a. fastslog, at Palladium skulle betale alle udgifter i forbindelse med lån af materiel, transport, arbejds- og administrationsomkostninger ved udlevering og tilbagelevering af materiel, erstatning for beskadiget materiel, eventuel assistance ved opbygning af attrapper m. v., og sådanne udgifter er da også betalt, ligesom der er betalt leje og erstatning ved lån fra forsvarrets materielintendantur. Derimod har Palladium intet betalt for selve flyvningerne, idet alle optagelser af flyvninger har fundet sted under normale, daglige træningsflyvninger.

Det vil altså sige, at denne films optagelse ikke på nogen måde har pådraget flyvevåbenet omkostninger.

O. Mathiasen: Jeg takker den højtærede forsvarsminister for svaret, selv om det, kan man sige, ikke er helt tilfredsstillende.

Den højtærede minister svarer, at militæret delvis har medvirket gratis ved denne film. Jeg siger kun „delvis“, men det er også tilstrækkeligt for mig. Jeg synes, det er forkert, at skatteyderne på den måde faktisk kommer til at betale i hvert fald en del af det, som en sådan talentløs film har kostet filmselskabet, først gennem den del af skatten, som er gået til militære udgifter, dernæst fordi filmen har fået skattenedsættelse, og endelig måske kommer til at betale for tredje gang, hvis filmsproducenterne og biografejerne en skønne dag kommer til staten og beder om tilskud, fordi fremvisningen af „Jetpiloter“ formodentlig har givet underskud — hvilket sidste jeg for så vidt kun kan være tilfreds med.

[O. Mathiasen.]

Jeg synes altså ikke, det er helt tilfredsstillende, men jeg takker i øvrigt forsvarsministeren for svaret; jeg har fået et tydeligt svar. Tak.

Forsvarsministeren (Poul Hansen): Måske var svaret alligevel ikke helt tydeligt nok; jeg synes nemlig, det ærede medlem har misforstået mig på et enkelt punkt, idet han sagde, at skatteyderne havde været med til at betale filmen gennem det, som flyvevåbnet koster. Derfor må jeg, for at det skal være helt klart, sige, at der ikke i anledning af denne filmsoptagelse er tale om nogen ekstraudgifter for flyvevåbnet, som ikke er dækket. Det vil altså sige, at skatteyderne ikke var sluppet én øre billigere med hensyn til udgifter til flyvevåbnet, selv om denne film ikke var optaget.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af **Bækgaard** til forsvarsministeren:

„I betragtning af den store forskel, der er mellem de værnepligtige soldaters aflønning og arbejdsfortjenesten i de civile erhverv, vil jeg spørge den højtærede forsvarsminister, om ministeren vil tage initiativ til, at de værnepligtige kan få et antal frirejser med de danske statsbaner.“

Bækgaard: Grunden til mit spørgsmål er for det første, at jeg er af den opfattelse, at vi skal yde de unge mennesker størst mulig service, medens de er i statens tjeneste, og da det er min opfattelse, at der i de ordinære togforbindelser ofte er mere plads til rejsende, end der bliver udnyttet, kunne jeg tænke mig, at der i tinget ville være interesse for at være med til at gøre gode dage bedre for de unge mennesker, og det kan vi gøre uden yderligere bekostning for staten. Jeg tror også, at det problem, der foreligger i garnisonsbyerne med hensyn til fritiden, derved kunne mindskes.

For det andet kommer vi jo alle sammen ud for, at soldater benytter sig af tommelfingertransport, hvilket kan indebære en vis risiko. Jeg har det sådan, at er der en soldat, som vil med op at køre, tager jeg ham med, men jeg ved, at der er en vis risiko ved at stoppe i den trafik, vi har i dag, og jeg ved

også, at der er en vis risiko ved at have ham med som passager.

Jeg ved meget vel, at soldaterne i løbet af et år har 3 frirejser og 9 såkaldte femkroners rejser; men det er mit indtryk, at soldaterne mindst hver fjortende dag har et besøg i et hjem — det kan være hos en kær kusine og alt det dér. Jeg tror, det ville fremme forståelsen og give en mere positiv indstilling over for forsvaret, også i hjemmene, hvis soldaterne hyppigt kunne komme hjem og fortælle, hvordan forholdene er. Samtidig har spørgsmålet en vis relation til det lovforslag, vi skal behandle i dag, om forhøjelse af statsbanernes takster.

Forsvarsministeren (Poul Hansen): Jeg er enig i, at der for så vidt er et misforhold mellem de materielle goder, vi yder vore indkaldte værnepligtige, og de lønninger, som ydes i det civile liv. Der er da også i et beskedent omfang for at mildne dette misforhold i de senere år gennemført visse forbedringer. Det gælder også for rejsernes vedkommende. Jeg skal ikke gå ind på spørgsmålet om, hvilke frirejser og billige rejser der nu er adgang til — det ærede medlem nævnte det selv — men jeg kunne måske føje til, at ud over dette er der jo adgang til at få et ubegrænset antal rejser for halv pris, derigennem at dobbeltbilletter kan købes for enkeltbillets pris.

Hvis vi skal gå videre ad den vej, som det ærede medlem gennem sit spørgsmål har gjort sig til talsmand for at følge, kan man efter mine erfaringer med disse anliggender ikke indskrænke sig til blot at give frirejser på statsbanerne; så vil der uvægerligt følge mere med, og det skal da i hvert fald betales. Dernæst er det min erfaring i forhold til statsbanerne, at også dér skal der ydes godtgørelse for disse rejser dels ud fra det princip, at statsbanerne er en forretning og skal ledes som en forretning, dels fordi soldaternes rejser jo ikke fortrinsvis finder sted på de tidspunkter, hvor der er god plads i togene, men netop på de tidspunkter, da togene i forvejen er temmelig stærkt fyldt. Derfor vil det under alle omstændigheder blive et bevillingsspørgsmål. Jeg mener derfor dels på baggrund af de forbedringer, som efterhånden er gennemført, dels på baggrund af forsvarets behov på

[Forsvarsministeren.]

andre områder, som efter min opfattelse er mere påtrængende, og endelig på baggrund af den samlede finansielle situation, at jeg ikke for tiden kan tage et initiativ som det af det ærede medlem efterlyste.

Bækgaard: Jeg takker den højtærede forsvarsminister for redegørelsen. Med hensyn til rejser på dobbeltbillet er jeg klar over, at der gælder halv pris for soldater — det er de såkaldte børnerejser. Men alligevel vil jeg henstille, at soldaternes rejseudgifter bliver sat nogenlunde i forhold til deres indkomster.

Den højtærede minister sagde, at mit forslag, om det fulgtes, ville betyde en vis udgift for forsvarsministeriet. Ja, det er jeg fuldstændig klar over; men så måtte det vel blive en indtægt for et andet ministerium, nemlig ministeriet for offentlige arbejder. Det ville altså sige, at de to poster modsvarede hinanden på finansloven, og ordningen ville vel ikke afstedkomme nogen større administration.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Hanne Budtz* til justitsministeren:

„Mener den højtærede justitsminister, at det ved den gældende ægteskabslov, herunder navnlig dens § 2, er tilstrækkeligt tydeliggjort, at en hjemmearbejdende hustru er forsørger i ægteskabet, således at dette bl. a. må medføre, at hendes død ved et ulykkestilfælde bør være grundlag for at yde erstatning for tab af forsørger?“

Hanne Budtz: Hun var kun en husmoder! Sådan kan eftermælet meget let blive for de kvinder, der udfører det hidtil som det mest værdifulde ansete arbejde, nemlig en hustrus og moders arbejde i hjemmet, hvis domspraksis, som jeg nu skal komme til, ikke bliver ændret.

Loven om ægteskabets retsvirkninger af 1925 udtaler først i § 1 — jeg beder om tilfaldelse til nogle citater —:

„Mand og hustru skal være hinanden til støtte og i fællesskab varetage familiens tarv.“

Og § 2 udtaler derefter:

„Det påhviler mand og hustru gennem

pengeydelse, gennem virksomhed i hjemmet eller på anden måde at bidrage, hver efter sin evne, til at skaffe familien det underhold, som efter ægtefællernes livsvilkår må anses for passende. Til underholdet henregnes, hvad der udkræves til husholdningen og børnenes opdragelse såvel som til fyldestgørelse af hver ægtefælles særlige behov.“

I tilslutning hertil må vi se på ikrafttrædelsesloven til borgerlig straffelov af 1930 § 15, stk. 2, der siger:

„Den, som efter dansk rets erstatningsregler er ansvarlig for en andens død, kan dømmes til at give den, som derved har mistet en forsørger, erstatning for det tab, han antages derigennem at lide.“

Baggrunden for mit spørgsmål til den højtærede justitsminister er, at der nu igen er afsagt en dom i forbindelse med en færdselssag af den dybt tragiske art, hvor en hustru er blevet dræbt ved en færdselsulykke, en ulykke af en sådan art, at den er erstatningsforpligtende for skadevolderen. Dommen er afsagt af retten i Stubbekøbing og indeholder i præmisserne følgende udtalelse:

„Hvad angår kravet om erstatning for tab af forsørger, bemærkes, at sagsøgeren (manden) efter det oplyste havde ikke alene den retlige, men også hele den faktiske forsørgelse af hustru og børn, hvorefter der under hensyntagen til sagsøgerens alder og de øvrige oplyste forhold ikke findes at være hjemmel til at tillægge ham nogen egentlig erstatning for tab af forsørger.“

Det er ikke, fordi jeg egentlig vil bebrejde dommeren i Stubbekøbing, at han har afsagt denne dom, for det må være skik og brug, at underretterne skal følge den gældende praksis, som jo må fastlægges af landsretterne og i særdeleshed af højesteret.

Når jeg drager denne sag frem i det høje ting, er det, fordi der er en ikke alene stærk, men endda voldsom reaktion i befolkningen, og det både hos mænd og kvinder, over for den herskende domspraksis, som er ensbetydende med, at en husmoder ikke regnes for at yde nogen sådan økonomisk indsats, at hendes bortgang skulle betyde nogen ændring i mandens økonomiske stilling. Så snart en hustru derimod tjener penge, er der mulighed for at give erstatning, for det

[Hanne Budtz.]

er noget, man ved hvad er, det er til at tage og føle på.

Den danske befolknings reaktion imod denne praksis grundes naturligvis på, at vi efterhånden er kommet — eller troede at være kommet — så vidt i bedømmelsen af en hustrus betydning, at hendes indsats ikke alene er af umåelig etisk værdi, [men også af stor økonomisk værdi. For dem, der har kendskab til lovgivningen, står domspraksis som en tilsidesættelse af de lovbestemmelser, jeg har citeret, navnlig § 2 i ægteskabsloven, som netop efter min mening tydeliggør, at hustruen opfylder sin forsørgerpligt ved at arbejde i hjemmet. Jeg synes, at advokat Ansgar Sørensen i Stubbekøbing har formuleret sin påstand så tydeligt, som man kan ønske sig, idet han siger:

„Under hensyn til, at ægtefæller nu principielt er ligestillede med hensyn til forsørgelsespligt, såvel offentligtretligt som privatretligt, og at en hustrus arbejde i dag i hjemmet er af den allerstørste betydning for den fælles økonomi og lige så vigtig som mandens indsats på andre områder, påstås der tillagt ægtefællen en erstatning for tab af forsørger og godtgørelse for den ved dødsfaldet forvoldte forstyrrelse af stilling og forhold, skønsmæssigt ansat til 10 000 kr.“

Det oplyses, at den pågældende hustru

„ikke i de seneste år har haft arbejde for fremmede, men alene har passet det fælles hjem og børnene, forestået syning og vask af familiens tøj i normalt omfang, og uden at der hertil har været krævet anden arbejdskraft.“

Det er jo ikke alene den nu citerede dom fra Stubbekøbing, som der er således; der er mange andre domme, og jeg vil gerne nævne, at højesteret i 1958 afsagde en dom, der gav erstatning, men udelukkende fordi hustruen havde deltaget aktivt i driften af ægtefællernes husmandsbrug og selv havde haft indtægt uden for hjemmet. Her blev erstatningen til manden fastsat til 10 000 kr.

Navnlig vil jeg gerne nævne vestre landsrets dom af 1959. Grundlaget for denne er Viborg kriminalrets dom af 1958. Det fremgår heraf, at den trafikdræbte hustru alene og uden fremmed hjælp passede ægtefæl-

lernes hjem, syede alt tøj til sig selv og datteren. I denne underrettsdom siges det, at da hun ikke havde særlige indtægter, hvormed hun bidrog til familiens forsørgelse, kunne der ikke gives erstatning, hvorimod vestre landsrets dom bemærkede, at hun var forsørger for datteren, og gav datteren en erstatning for tab af forsørger. Jeg vil dog gerne fremhæve, at der var en af de tre dommere i vestre landsret, der afgav dissens.

Praksis viser altså, at hustruen betragtes som forsørger over for børnene, men ikke over for ægtefællen, og derfor drejer spørgsmålet til den højtærede minister sig alene om hustruens stilling, om de gældende bestemmelser i loven her er tilstrækkeligt tydelige, eller om der i modsat fald måtte være behov for ændring, eventuelt gennem den kommission, der nu arbejder med en ajourføring af ægteskabslovens bestemmelser.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Hvis jeg skal indskrænke mig til direkte at besvare det spørgsmål, som det ærede medlem har stillet, kan jeg gøre det meget kort. Loven om ægteskabets retsvirkninger og navnlig denne lovs § 2, som det ærede medlem citerede, giver ganske klart udtryk for det hovedprincip, at hustruens arbejde i hjemmet er en af de måder, hvorpå hun kan yde sit bidrag til familiens underhold eller, om man vil, forsørgelse. Den indsats, som hustruen herved yder, er, som det ærede medlem også var inde på, af ægteskabslovgivningen stillet på lige fod med det, som manden yder i kraft af den indtægt, han skaffer gennem sit erhverv.

Det er jo imidlertid rigtigt, at dette synspunkt i hvert fald endnu ikke helt er slået igennem, når spørgsmålet er, om en enke-mand bør have erstatning for tab af forsørger, når hustruen dør under sådanne omstændigheder, at der er grundlag for at pålægge erstatning. Det ærede medlem nævnte, at man ikke her umiddelbart kan anvende ægteskabslovgivningens regler, men derimod den almindelige regel om erstatning for tab af forsørger i § 15, stk. 2, i ikrafttrædelsesloven til straffeloven. I visse tilfælde bliver der tale om særregler, som f. eks. færdselslovens § 65, stk. 4. Disse be-

[Justitsministeren.]

stemmelser siger kun, at den, der ved dødsfaldet har mistet en forsørger, kan kræve erstatning herfor, og det tilkommer derfor domstolene at drage den nærmere grænse for erstatningen.

Jeg tror, man kan sige, at vi på dette område er inde i en udvikling, som endnu ikke er afsluttet. Det må således, så vidt jeg kan se, anses for fastslået i retspraksis, at der kan gives erstatning for tab af forsørger, ikke alene hvis hustruen har haft indtægt ved arbejde uden for hjemmet, men også hvis hun arbejder i mandens bedrift, f. eks. på en landejendom, og de domme, der foreligger på dette område, udelukker på ingen måde, at man kan gå videre og altså tillægge erstatning, også hvor hustruen alene har haft sit arbejde i hjemmet. Det er jo i øvrigt det, dommen fra Stubbekøbing har gjort, selv om man ikke gav en egentlig erstatning for tab af forsørger, men kun godtgørelse for forstyrrelse eller ødelæggelse af stilling og forhold.

Jeg vil som min egen opfattelse gerne tilføje, at jeg er enig med de juridiske forfattere, der gør sig til talsmænd for, at man burde tage skridtet fuldt ud og tillægge manden en egentlig erstatning for tab af forsørger i disse tilfælde. Jeg kan ikke se, at de lovregler, vi har, er til hinder herfor. Hustruens død vil i vore dage, hvor fremmed hjælp er vanskelig at skaffe og langt mere bekostelig end før i tiden, i de allerfleste tilfælde betyde et føleligt økonomisk tab for manden, og det er derfor mit håb, at domstolene vil føre den udvikling videre, som man allerede er inde på.

Hanne Budtz: Jeg takker den højtærede minister for besvarelsen, som jeg synes var meget positiv, og som jeg er meget tilfreds med. Ikke desmindre ville det måske trods alt være rigtigt for at fremme den domstolspraksis, som man gerne vil se i lignende tilfælde, som jo beklageligvis ikke kan undgås, at lade den siddende kommission tage sig af spørgsmålet for på

den måde at tydeliggøre det i stedet for at overlade det til den højtærede justitsminister at tage eventuel stilling nu eller senere.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Jeg har på forhånd den opfattelse, at det næppe er igennem ægteskabslovgivningen, dette forhold skal reguleres. Når spørgsmålet om ændring af erstatningsreglerne og dermed lovgivningen herom bliver taget op, ville det være rimeligt — hvis ikke udviklingen forinden har ført i den retning, som det ærede medlem og jeg anser for rigtig — da at tage problemet op.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af **Poul Møller** til indenrigsministeren:

„Vil indenrigsministeren i henhold til § 19, stk. 3, i folketingets forretningsorden give tinget en redegørelse for civilforsvarets nuværende tilstand og for, hvilke foranstaltninger der påtænkes eller er truffet for at beskytte befolkningen imod virkninger af radioaktivt nedfald og i katastrofetilfælde?“

Poul Møller: Siden dette spørgsmål blev rejst under åbningsdebatten, har det fået en endnu mere aktuel motivering, end det oprindeligt havde. Jeg tænker her på de atomsprængninger, der har fundet sted i den seneste tid, og jeg tror, at vi alle i tinget er enige om at fordømme de sprængninger, der nu finder sted i Sovjetunionen, eksplosioner, der kan påføre hele menneskeheden en fare, og som vel må betragtes som en forbrydelse mod menneskeheden.

Det er ganske oplagt, at den danske regering og folketinget er enige om deres holdning over for atomsprængninger både i vest og i øst, og at vi ønsker, at disse bliver forbudt og afskaffet ved en traktat. Der er imidlertid ikke meget, som tyder på, at der i den nærmeste tid vil blive mulighed for at afslutte en traktat, der kan befri os for denne frygt for atomvåben i hvert tilfælde

[Poul Møller.]

i fredstid. Vi kan meget vel risikere, at der en skønne dag sprænges en bombe med et sådant antal megatons sprængkraft, at der virkelig opstår aktuel fare for, at radioaktiviteten kan påføre menneskeheden og de ufødte slægter en fare.

Det er det høje folketings opgave at prøve på inden for vort lands grænser at beskytte befolkningen imod en sådan risiko. Jeg har derfor med dette spørgsmål villet bede den højtærede indenrigsminister om at give folketinget en redegørelse for civilforsvarets almindelige stilling, muligheden for, at befolkningen kan beskyttes mod den radioaktive fare, og civilforsvarets stilling og beredskab over for en katastrofe.

Vi er alle klar over, at det militære værn, vi opbygger, nødvendigvis i vor tid må ledsages af et meget stærkt civilforsvar. Vi er måske tilbøjelige til at overse og glemme civilforsvarets betydning i hverdagen og kun at erindres om den i farefulde situationer i udenrigspolitikken.

Spørgsmålet blev rejst under åbningsdebatten, men den højtærede statsminister havde ikke mulighed for i sin svartale at komme med en egentlig indgående redegørelse, og det kan man heller ikke sige han gjorde forsøg på. Jeg vil også stille mit spørgsmål her, fordi jeg har en fornemmelse af — en fornemmelse, der er blevet bestyrkt af de oplysninger, vi fik i aftes i fjernsynet, hvor civilforsvarets cheff, direktør Arthur Dahl, talte i Aktuelt — at tingene ikke er i en sådan orden, som de bør være, og at ansvaret kan falde tilbage på denne lovgivende forsamling. Jeg ved, at taletiden ikke er tilstrækkelig her til, at den højtærede indenrigsminister kan give et udførligt svar, som kan tilfredsstille tinget, og derfor er spørgsmålet også en opfordring til den højtærede indenrigsminister om — i henhold til forretningsordenens § 19, stk. 3 — at give tinget en udførlig redegørelse for civilforsvarets stilling og for de foranstaltninger, man agter at træffe for at beskytte befolkningen både mod radioaktivitet og i katastrofetilfælde.

Når vi har modtaget den højtærede indenrigsministers redegørelse, kan tinget tage stilling til, om man ønsker at gøre den til genstand for en debat.

Indenrigsministeren (Lars P. Jensen):

Jeg vil takke det ærede medlem for spørgsmålet, som jeg kan besvare med et klart ja. Jeg vil tilføje, at selv om det ærede medlem ikke havde stillet spørgsmålet, ville jeg alligevel have benyttet muligheden i henhold til forretningsordenens § 19, stk. 3, til at give tinget denne redegørelse. Jeg kan også tilføje, at denne redegørelse vil blive givet tinget meget hurtigt.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Poul Thomsen* til ministeren for kulturelle anliggender:

„Kan ministeren forklare, hvorledes byggeomkostningerne ved fjernsynshuset i Gladsaxe anslås at stige fra 11 mill. kr. til over 100 mill. kr.?”

Poul Thomsen: I et af regeringens blade har jeg set, at det vil falde den højtærede minister let at besvare mit spørgsmål, om ministeren kan forklare, hvordan byggeomkostningerne ved fjernsynshuset i Gladsaxe anslås at stige fra 11 mill. kr. til over 100 mill. kr.

Det vil være mig en stor glæde, hvis dette regeringsblad har ret i sin udtalelse, fordi det vil være af betydning, ikke for mig, men for hele offentligheden, at få at vide, hvordan det kan gå til, at udgiftsbeløbet for et byggeforetagende i løbet af en forholdsvis kort årrække kan 10-dobles. Det er noget, der vækker opmærksomhed rundt omkring. Vi ved, at byggeomkostningerne er steget i løbet af de sidste år; vi ved også, at teknikken er gået frem, at fjernsynet har udviklet sig på mange områder, og at det derfor ikke er nøjagtig de samme vilkår, der hersker for fjernsynet i dag, som herskede den dag, da man begyndte at foretage byggeberegningerne. Alligevel forekommer det at være voldsomt, når der er tale om en 10-dobling af beløbet.

Det begyndte med, at man lavede et overslag, hvorefter fjernsynshuset i Gladsaxe skulle koste 11 mill. kr. Jeg ved vel, at der her er tale om et skitseprojekt, og at man ved skitseprojekter ikke har reelle tal at holde sig til, men at man må nøjes med ud fra arealet og rumindholdet og en eller anden m²- eller m³-pris at beregne et

[Poul Thomsen.]

beløb. Jeg ved også, at der er et instrumentarium, som man nogenlunde har kunnet beregne og har kunnet sætte ind i projektet. Men det, der er underligt for folk at lægge mærke til, er, at der ikke alene har fundet en stigning sted på et eller andet beløb — det er ret almindeligt, at man i forhold til skitseprojektet kommer op på henimod det dobbelte — men at man i de 11 mill. kr. ikke har taget hensyn til, at der ville finde denne udvikling sted. Man kommer med et projekt, som, da det er blevet udbudt i licitation, viser sig at ville koste 43 mill. kr., derefter nedskærer man det til 36 mill. kr., derefter får vi at vide, at det bliver 40 mill. kr., og at det, hvad vi sådan set havde hørt noget om, kun er første del af byggeriet, det drejer sig om, at der derefter vil komme endnu et byggeri, som vil blive på andre 40 mill. kr., altså tilsammen 80 mill. kr. plus andre overskrivelser, som vil komme, plus inventar, som skal til, o. s. v., således at man, som radiorådets formand har udtalt, vil komme op på den anden side af de 100 mill. kr.

Det forekommer mig, at vi har fået for lidt oplyst i denne sag fra begyndelsen. Da man fremsatte forslaget første gang, sagde man, at det vil sandsynligvis blive nødvendigt senere med en tilbygning til fjernsynets bygning i Gladsaxe, og derfor skulle man have tilstrækkeligt areal til, at man kunne foretage denne udbygning, men nu stilles der forslag om, at man med det samme skal fortsætte med byggeriet, at det, man ønsker, ikke er, som det udtales, to byggeafsnit, men at der er tale om to fortløbende sager, som er integrerende dele af hinanden, og at det derfor er umuligt at føre den ene del af byggeriet til ende, uden at den anden samtidig bliver fuldført.

Jeg vil gerne bede den højtærede minister om at give ikke mig, men jeg fristes til at sige den befolkning, der skal betale for det, en redegørelse for, hvorledes der kan finde en så voldsom stigning sted.

Ministeren for kulturelle anliggender (Bomholt): Når det ærede medlem spørger mig om grunden til, at byggeomkostningerne ved fjernsynshuset i Gladsaxe er steget fra 11 mill. kr. til 100 mill. kr., må jeg straks svare, at det jo ikke er sådan, at man engang

troede, at fjernsynshuset kunne bygges for 11 mill. kr., men at det nu koster 100 mill. kr. Tallet 11 mill. kr. hidrører fra januar 1959, hvor en intern planlægningsgruppe i en betænkning anslog det foreløbige byggebehov for en første byggetape på 50 000 m³ til omkring 11 mill. kr. Radorådet lod på dette grundlag udskrive en arkitektkonkurrence omfattende ikke blot første etape for byggeriet, men også den efterfølgende etape, for at der kunne komme til at foreligge et helhedsprojekt, hvor der kunne tages videst muligt hensyn til den fremtidige udvikling.

Dommerkomiteen udpegede i september 1959 som det bedste et projekt fra arkitekt Vilhelm Lauritzen i samarbejde med M. Boertmann, Helge Hoppe og J. A. Heegaard, idet man dog udtalte, at det måtte nedbringes i størrelse. Skitseprojektet omfattede for byggeriets første og anden etape 233 000 m³, som blev nedbragt til 221 000 m³, hvoraf ca. 80 000 m³ skønnedes at henhøre under første etape. Ved detailprojekteringen, der forelå oktober 1960, ville det efter arkitektens opfattelse på grundlag af det foreløbige program være hensigtsmæssigt at lade første etape omfatte ca. 108 000 m³, og et detailoverslag for dette viste en byggesum på 42 930 000 kr. Nogle fornyede overvejelser, hvori boligministeriets repræsentant i TV-udvalget var inddraget, nedsatte størrelsen til ca. 95 000 m³ til en byggesum baseret på priserne i sommeren 1960 på 31 960 000 kr. inklusive terrænarbejder samt 3,5 mill. kr., der henhørte under generalplanen over den første etape.

TV-byggeudvalget, hvori de politiske partier og jo også det ærede medlems parti er repræsenteret, behandlede sagen grundigt i flere møder, hvori det bl. a. oplystes, at støjen fra overflyvende jetmaskiner ville kræve større isolation, end man oprindeligt havde regnet med. Udvalgets behandling resulterede i, at man på et møde den 2. januar 1961 godkendte en byggeudgift for første etape på 31 450 000 kr. og for forarbejdet til den følgende etape på ca. 4,6 mill. kr., i alt ca. 36,1 mill. kr., baseret på priserne i sommeren 1960. Udvalget forudsatte, at der ved den videre projektering kunne vise sig mulighed for at gennemføre nogle besparelser, som man ikke på daværende tidspunkt turde kalkulere med.

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

Det vil af disse oplysninger fremgå, at det førstnævnte tal på 11 mill. kr. hidrører fra en foreløbig opstilling over påkrævede lokaler og altså ikke stammer fra den arkitekt, som senere fik overdraget opgaven.

Når der i øvrigt har hersket ikke ringe usikkerhed i spørgsmålet om byggesummens størrelse, må det tages i betragtning, at man ikke herhjemme har bygget fjernsynshuse før og derfor ikke har haft noget sammenligningsmateriale at gå ud fra. Det kan imidlertid oplyses, at man ved tilsvarende byggearbejder i Sverige og Norge regner med kubikmeterpriser på henholdsvis 333 sv. kr. og 350 n. kr., medens den danske pris ligger på ca. 375 kr. pr. kubikmeter. Imidlertid er prisniveauet steget en del siden sommeren 1960, og det lyder derfor ikke usandsynligt, at beløbet på 36,1 mill. kr. i dag vil være steget til 40 mill. kr.

Hvad angår udgifterne til anden etape, som der endnu ikke er taget bestemmelse om, og som først kan påbegyndes, når første etape om nogle år står færdig, kan ingen vide noget bestemt i dag. At de næppe vil blive mindre end dem, der kommer til at gælde for første etape, kan man jo gætte sig til; men klarhed kan man først få, når detailprojektering til sin tid foreligger. Udviklingen på fjernsynsområdet går meget stærkt som af det ærede medlem betonet, og de erfaringer, man høster andetsteds, vil blive indarbejdet i den kommende projektering, men om de prismæssige virkninger kan der selvsagt ikke vides noget på forhånd. Fra alle sider lægges der imidlertid vægt på nøgternt og funktionelt byggeri, såre langt fra det luksuspregede.

Poul Thomsen: Jeg takker den højtærede minister for kulturelle anliggender for besvarelsen, som jo gav en hel del af de oplysninger, som man vidste noget om i forvejen.

Der var en enkelt ting i det, ministeren sagde, som jeg bed mærke i, og det var, at byggeudvalget havde forudsat, at man ville kunne opnå besparelser. Det er netop det, man spørger om ude i befolkningen, om det ikke var det oplæg, der blev givet til arkitekten, blev givet til byggeudvalget, blev givet til fjernsynsledelsen: at man

skulle forsøge at foretage besparelser i de projekter, som forelå. Derfor blev de nedskåret fra de ca. 43 mill. kr. til de 36 mill. kr.; derfor var det, man fra byggeudvalgets side kom med kravet om besparelser, og derfor er det, man spørger rundt omkring: er der foretaget fejlberregninger, og hvem har foretaget de fejlberregninger, når man kunne komme til så afgørende forskelle, som der her er tale om? Det er vistnok vigtigt, så store anlægudgifter som der er for det offentlige for tiden og vil komme fremover, at det bliver pointeret, at det er enhver ansvarligs pligt at se til, at der ikke finder disse uforudsete og uforsvarlige stigninger sted. Derfor vil jeg gerne spørge den højtærede minister, om det i dag kan siges, hvor ansvaret for, at man har fået en så stor stigning, som der her er tale om, skal placeres.

Ministeren for kulturelle anliggender (Bomholt): Der er ikke som af det ærede medlem antydnet tale om fejlberregninger; der er tale om ændrede planer, som helt har været under radiatorådets kontrol. Spørgsmålet om besparelser vil naturligvis være aktuelt under hele byggeperioden, og det vil bl. a. det ærede medlems partifælle i radiatorådet være opmærksom på. Selve finansieringen af fjernsynshuset sker jo over fjernsynslicensen.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Chr. Rasmussen* til landbrugsministeren:

„Da udviklingen har medført, at en del statshusmandsbrug oprettet på jordrentevilkår nu er kommet til at ligge i inder- eller mellemzone og som følge deraf sælges til tårnhøje priser på betingelse af afløsning af jordrenteforpligtelsen, spørger jeg ministeren, om ministeren mener, at afløsningssummen bør fastsættes i forhold til den nuværende grundværdi eller i forhold til handelsprisen i de enkelte tilfælde, og hvor stor en part ministeren mener bør tilfalde staten som afløsningssum.“

Chr. Rasmussen: Når jeg har stillet mit spørgsmål til den højtærede landbrugsminister, skyldes det den udvikling, der de seneste år er sket med priserne på de stats-

[Chr. Rasmussen.]

husmandsbrug, som er oprettet på jordrentevilkår i 1920'erne og 1930'erne, og som i kraft af udviklingen er kommet til at ligge i byudviklingsområderne.

Nu ved jeg vel, at der også for år tilbage er indgået enkelte sådanne brug til byggegrunde eller industriområder, og at jordrenten for disse er afløst med et beløb, sat i forhold til grundværdien i afløsningsøjeblikket, og som har varieret omkring 3-4 gange denne grundværdi, og på det tidspunkt stod dette i et rimeligt forhold til handelsprisen.

Mit spørgsmål er derfor nærmest begrundet i, at jeg frygter, at der skal danne sig en fast praksis på dette grundlag. Sagen er nemlig den, at grundværdierne på disse ejendomme de sidste 10 år kun er steget ca. 50 pct. og nu varierer fra 15 000 til 25 000 kr. Handelsprisen på en sådan ejendom er derimod steget flere hundrede procent, nemlig fra omkring 70 000-80 000 op til 500 000-600 000 kr., som de handles til i dag, og giver altså, hvis jordrenten stadig skal afløses efter samme regler, brugeren en konjunkturgevinst, der kan nærme sig en halv million, på jord, han reelt aldrig har ejet.

Jeg ønsker derfor ministerens svar på, om han vil medvirke til, at afløsningssummen fastsættes i forhold til handelsprisen i de enkelte tilfælde, og ligeledes oplysning om, hvor stor en part der bør tilfalde staten. Personlig mener jeg, det må være et meget betydeligt beløb, såfremt man ikke fuldkommen vil undergrave jordrentepriippet. Jeg nærer selvfølgelig intet som helst ønske om at gå de pågældende mennesker for nær, men finder det helt urimeligt med konjunkturgevinster som dem, jeg lige har nævnt, når det drejer sig om jord, som enhver betragter som reelt tilhørende staten.

Landbrugsministeren (Skytte): Som det også fremgik af begrundelsen for spørgsmålet — i hvert fald indirekte — er det jo ikke sådan, at der oprettes statshusmandsbrug i inder- eller mellemzoner; det er udviklingen, der fører med sig, at inder- eller mellemzonejord kommer til at omfatte også de arealer, hvor statshusmandsbrug er beliggende.

Til gengæld er det statshusmandsbrug både oprettet på jordrentevilkår og på jordkøbsvilkår, der kan komme til at ligge i inder- og mellemzone.

Som bekendt kan ansøgere til statshusmandsbrug på jord i statens eje frit vælge imellem, om de ønsker at overtage jorden mod kontant betaling med jordkøbslån — altså på jordkøbsvilkår — eller på jordrentevilkår, og det er vel egentlig lidt tilfældigt, om den ene eller den anden form vælges. Forskellen i de to afhændelsesformer viser sig i hovedsagen deri, at den på jordkøbsvilkår overtagne jordlods pris er fastsat én gang for alle, medens jordrenteloddens pris, hvis man kan kalde den sådan, derimod er foranderlig i takt med svingningerne i grundskyldsvurderingerne. Loddens „pris“ bliver ikke afdraget, men jordrenten vedbliver at påhvile ejendommen uanset ejerskifte og kan principielt ikke kræves afløst.

I visse tilfælde, hvor en jordrenteejendom frigives til anden varig anvendelse end landbrug, kan det imidlertid være hensigtsmæssigt at tillade, at jordrenten afløses mod en passende afløsningssum, og staten har da også i en række tilfælde — således som det ærede medlem også nævnte det — tilladt afløsning af jordrenten. Det er nu ikke så lang tid siden, spørgsmålet har foreligget til afgørelse — det er ikke mere end et år siden — hvor statens indstilling var den, at afløsningssummen skulle ligge omkring 4 gange grundværdien. De pågældende valgte imidlertid at bevare grundværdien — jordrenten — og derfor blev afløsningen ikke dengang til noget.

Såfremt en jordrenteparcel afhændes for en meget betydelig købesum, kan man selvfølgelig fastsætte afløsningssummen i forhold til handelsprisen og kræve en væsentlig del af beløbet inddraget som vederlag for afløsning af jordrenten. Spørgsmålet er så, om dette er rimeligt. Jeg vil gerne sige, at selv om jeg godt kan se det meget uheldige i de meget store konjunkturgevinster, nærer jeg en vis betænkelighed ved en alt for revolutionerende ændring af den hidtidige fremgangsmåde. Ikke blot må man vel gå ud fra, at den samfundsmæssige interesse i, at staten får en del af grundstigningen, i det væsentlige tilgodeses efter gældende lov om grundstigningsskyld,

[Landbrugsministeren.]

og det er vel heller ikke udelukket, hvis man håndhæver princippet alt for stærkt, at det kunne medvirke til, at jordrentearealerne bliver holdt tilbage fra den økonomisk bedste anvendelse, eller til, at jordprisen presses yderligere i vejret og derved fordyrer byggeriet. Men hertil kommer, at et sådant krav fra statens side vil medføre en ikke uvæsentlig forskelsbehandling af husmænd, der har erhvervet et husmandsbrug oprettet på jordrentevilkår, og husmænd, der har erhvervet et husmandsbrug oprettet på jordkøbsvilkår, og denne forskelsbehandling vil antagelig bringe jordrentepriincippet i miskredit, akkurat som jeg godt kan se at de meget store fortjenester også kan gøre det. Det må vi så overveje, og derfor er jeg mest tilbøjelig til at mene, at man må blive ved den nuværende praksis, hvorefter afløsningssummen fastsættes i forhold til grundværdien. Hvilket forholdsbeløb der her skal anvendes, kan man jo altid drøfte. Jeg har i øvrigt anmodet statens jordlovsudvalg om at overveje spørgsmålet nærmere, således at man kan finde frem til en rimelig løsning — det ved det ærede medlem er sket for dette spørgsmål i tinget. Jeg finder det nemlig meget ønskeligt, at der tilvejebringes ensartede retningslinjer med hensyn til spørgsmålet om — og i bekræftende fald på hvilke vilkår — en jordrenteforpligtelse på et statshusmandsbrug bør tillades afløst, når jorden overgår til anden anvendelse end landbrug. Det er jo meget hensigtsmæssigt, at både køber og sælger på forhånd nogenlunde kender vilkårene, før der handles.

Chr. Rasmussen: Jeg takker ministeren for svaret, men finder dog anledning til at gøre opmærksom på, at dette spørgsmål om det frie valg, om man vil have købesum eller jordrente, ikke er så forfærdelig gammelt i lovgivningen, i hvert fald ikke er nær så gammelt, som jordrentepriincippet er.

Ministerens nævnte spørgsmålet om grundstigningsskyld. Jeg synes ikke, det kan kædes sammen med dette spørgsmål. Sagen er nemlig den, at hvis en sådan lille ejendom handles til 600 000 kr., bliver den afgiftspligtige grundstigning aldrig en eneste krone hverken større eller mindre, selv om man forlods har foræret den på-

gældende bruger 300 000-400 000 kr. Det bliver det samme beløb.

Men jeg vil gerne stille ministeren et til-lægsspørgsmål, da jeg går ud fra, at det bliver vanskeligt at få ændret forholdene således, at afløsningssummen fastsættes i forhold til salgssummen og ikke i forhold til den alt for lave grundværdi.

Vil ministeren medvirke til, at man bruger statshusmandslovens, om jeg så må sige, strengeste bestemmelser og konsekvent nægter afløsning af jordrenteforpligtelse, uanset hvad arealerne går over til, lige bortset fra dem, der anvendes til anlæg af jernbaner og offentlige veje?

Landbrugsministeren (Skytte): Skulle jeg svare lige så klart, som spørgsmålet er stillet, må det blive et nej. Jeg tror, det vil være uhensigtsmæssigt med en så konsekvent standpunkttagen til dette spørgsmål, som det ærede medlem her giver udtryk for. Jeg tror, det ville volde mange praktiske besværligheder og medføre urimeligheder. Det udelukker ikke, at jeg fremdeles er parat til at drøfte også en anden afløsnings-ordning end den, der gælder i dag.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Niels Ravn* til undervisningsministeren:

„Hvorned begrundes den påtænkte flytning af småbørnslærerinde-seminariet i Vejle til Ranum?“

Niels Ravn: At jeg har rettet et spørgs-mål til den højtærede minister for at få en nærmere begrundelse for den påtænkte overflytning af småbørnslærerindese-minariet i Vejle til Ranum, kan måske forekomme en og anden overflødig, al den stund der er givet en ret detaljeret begrundelse i et aktstykke til finansudvalget, hvori man søger om den nødvendige mid-lertidige bevilling til at gå i gang med de omhandlede planer.

Når jeg alligevel har stillet spørgsmålet, skyldes det, at der efter min opfattelse i begrundelsen i det pågældende aktstykke er visse ting, som man i dag vistnok må kalde forældede, og der er visse ting, der direkte er i uoverensstemmelse med de herskende forhold. Det forekommer mig, at når man her i folketinget og i finansud-

[Niels Ravn.]

valget skal tage stilling til en sådan bevilning, er det nødvendigt, at man har det helt rigtige udgangspunkt for bedømmelsen.

Jeg vil gerne tage mit udgangspunkt i nogle afsnit af det pågældende aktstykke. Det fremføres bl. a. her, at man i det pågældende seminarium har måttet indrette lokaler til undervisningsbrug i loftsrum, på trapper og gange og i et interimistisk blokhus. Så galt er det nu ikke; der findes hverken undervisningslokaler på trapper eller på gange. Der er indrettet nogle i loftsetagen, og jeg skal villigt indrømme, at det på længere sigt ikke kan kaldes for tilfredsstillende forhold, selv om man fra seminariets side — og det gælder både børn og seminarieelever — har gjort, hvad man kan, for at gøre disse lokaler så gode og så brugelige som overhovedet muligt. Når man ser dem, får man indtryk af, at her er der mennesker, der virkelig gør, hvad gøres kan, for at få det bedst mulige ud af — det skal indrømmes — trange forhold. Trapper og gange bruges kun, som det gøres i så mange ældre skoler, til den fælles morgensang, hvor eleverne samles i en sådan central trappegang midt i bygningen.

Med hensyn til det omtalte interimistiske blokhus må jeg jo sige, at nok er det et blokhus, men interimistisk vil jeg ikke kalde det, og da slet ikke hvad indretningen angår. Huset er skænket af en kreds af beboere i Vejle, der kaldes „Seminariets Venner“ — og det er de. Der er i denne bygning indrettet lokaler til den til seminariet knyttede børnehaven samt et sløjdlokale, og har man haft lejlighed til at se indretningen her, vil man se, at det langt fra bærer præg af at være interimistisk; jeg tror, man har lov til at sige, at her er der alt, hvad man kan ønske sig, til de børn, der skal opholde sig i disse lokaler.

Det hedder videre i aktstykket, at den påtænkte ombygning af hovedvej 10 vil give en forøget støjplage. Ja, denne ombygning er nu gennemført, og det samlede lærerkollegium har over for mig givet udtryk for, at støjplagen tværtimod er blevet væsentlig formindsket gennem denne udbygning af vejen. Forhaven er bevaret, og vejen er ikke, som det står i aktstykket,

hævet op i højde med vinduerne i stueetagen, men ligger stadig i plan med seminariets grund. Vejen er blevet udvidet til den anden side med en stor midterrabat; og den ene kørebane er således blevet fjernet et stort stykke fra seminariet.

Støjplagen betegnes således nu fra seminariets side som væsentlig nedsat; men man giver den yderligere begrundelse for flytningen, at det også af pædagogiske grunde vil være rimeligt at flytte seminariet til Ranum. Heller ikke det kan anerkendes fra seminariets side, idet man mener, at det pædagogiske miljø, som er skabt i Vejle — og hvis man har haft lejlighed til at opholde sig i det for en kort tid, får man også en fornemmelse af, at der virkelig findes et særligt miljø — ikke kan skabes i Ranum, hvor seminariet vil blive koblet ind i et miljø, som for så vidt har et helt andet sigte end det i Vejle.

Der peges på, at øvelsesskolen i Ranum kan benyttes. I Vejle har man en øvelsesskole, der netop har det materiale, som er egnet til de pågældende lærerinders uddannelse. I Ranum har man ikke engang det nødvendige børnemateriale; man opererer her med at inddrage omegnsskolerne, de almindelige kommuneskoler, i øvelsesskolen for at skaffe det tilstrækkelige elevmateriale. Der er kun 1 800 indbyggere i Ranum, hvoraf en tredjedel er seminarieelever, og det giver et meget begrænset børnemateriale. Altså må man mene, at der også med hensyn til øvelsesskoleforholdene vil ske en meget væsentlig forringelse ved den påtænkte overflytning til Ranum.

Endelig kommer så, hvad der også er grund til at hefte sig ved, de økonomiske besparelser. Hvis den store udvidelse skulle foretages i Vejle, indrømmer jeg blankt at der er økonomiske besparelser ved at flytte. Men da udbygningen af hovedvej 10 har formet sig sådan, at der i stedet for en belastning er blevet tale om en aflastning for seminariet på den pågældende plads, kan man måske sige, at set fra alle synsvinkler vil blot en mindre, men nødvendig udbygning på det pågældende sted være hensigtsmæssig — måske ikke mindst i betragtning af de perspektiver for disse seminariers fremtid, der er blevet oprullet på Danmarks Lærerforenings repræsentant-

[Niels Ravn.]

skabsmøde. Det vil nok være klogt at se tiden lidt an med hensyn til disse seminariers fremtid.

Undervisningsministeren (Helweg Petersen): Det ærede medlem anfører, at vilkårene for statens småbørnslærerindeseminarium i Vejle ikke er så ringe, som det er angivet i det aktstykke, der er sendt til finansudvalget. Jeg vil gerne fastslå, at det i hvert fald står fast, at de vilkår, hvorunder seminariet virker, må betragtes som uhensigtsmæssige. Seminariet har til huse i en bygning, der er opført i 1893. Oprindeligt var bygningen beregnet til at rumme 20 voksne og 20 børn. Seminariet, hvis uddannelse er 2½-årig, har tidligere kun haft én klasse på hvert trin, men ministeriet har i 1958 godkendt, at der fra skoleåret 1958-59 blev optaget to førsteklasse; i øjeblikket undervises der ca. 120 seminarieelever og ca. 150 børn. Det siger sig selv, at det må blive meget vanskelige ydre vilkår, seminariet har at virke under med en så voldsom forøgelse af elevtallet. Det var derfor naturligt, at man i 1958 kom ind på tanken om at opføre en nybygning et andet sted i Vejle. Vejle byråd stillede sig meget velvilligt, man stillede det nødvendige areal vederlagsfrit til rådighed for staten og var også villig til at forhandle om beregningsgrundlaget for de vederlag, kommunen skulle yde for børn i statens øvelsesskole. På denne baggrund nedsatte undervisningsministeriet i 1958 et byggeudvalg, og der blev udarbejdet forslag til en nybygning, og ifølge dette blev nybyggeriet anslået til at koste 3,7 mill. kr.

I efteråret 1959 nedsatte ministeriet et byggeudvalg, der skulle forestå projekteringen og gennemførelsen af en udvidelse af Ranum statsseminarium og statens øvelsesskole dér, og det var under overvejelserne af denne udbygning af Ranum seminarium, at den tanke meldte sig at knytte byggeriet på statens småbørnslærerindeseminarium til byggeriet i Ranum. For at tilfredsstille det lokale behov, der måtte opstå i tilfælde af en sådan flytning, måtte man have en ekstra etage på den nye klassefløj i Ranum, hvilket ville medføre en udgift på 420 000 kr., hvortil vil komme en udgift på ca. 88 000 kr. til opførelse af

en bolig for småbørnslærerindeseminiariets forstanderinde. Det vil med andre ord sige, at merudgiften ved at knytte småbørnslærerindeseminiariet til Ranumbyggeriet vil udgøre 508 000 kr.

Flytningen til Ranum er altså et praktisk, økonomisk spørgsmål, og det har intet at gøre med stillingtagen til småbørnslærerindernes placering i den fremtidige uddannelse; det er et spørgsmål, der må afgøres af folketinget, og jeg vil gerne i den forbindelse gøre opmærksom på, at der i øjeblikket er en vis usikkerhed med hensyn til småbørnslærerindeuddannelsens fremtidsudsigter. Udviklingen medfører, at tallet på store og større skoler vokser, og disse skoler benytter sig kun i beskedent omfang af adgangen til at knytte småbørnslærerinder til sig. Jeg synes, det er rigtigt, at vi i vore overvejelser tager denne kendsgerning i betragtning, når der er tale om en så betydelig investering som det beløb, jeg nævnte før. Det må jo erindres, at man foruden statsseminariet i Vejle har to private småbørnslærerindeseminarier. Ved flytning til Ranum skabes der mulighed for, at undervisningen kan føres videre under bedre forhold end i Vejle, og skulle udviklingen engang i fremtiden medføre, at den særlige småbørnslærerindeuddannelse efter en beslutning af det høje folketing skulle høre op, vil lokalerne kunne udnyttes af seminariet i Ranum.

Seminariet i Vejle, skolens lærere og øvelsesskolens forældre har rettet henvendelse til ministeriet om opretholdelse af seminariet, og man har peget på de fordele, der er knyttet til en selvstændig institution, og på den særdeles anerkendte position, seminariet har, og man har foreslået, at seminariet, hvis det er de økonomiske problemer, der er mest tungtvejende, forbliver i den nuværende bygning som enkeltsporet seminarium. Dersom det bliver besluttet at lade seminariet og dets øvelsesskole forblive i Vejle, er det et spørgsmål, om man ikke fra statens side måtte være betænkelig ved, at arbejdet skulle fortsættes under de nuværende utilstrækkelige forhold, og jeg mener derfor, at en forbliven af seminariet i Vejle før eller senere vil kræve et nyt byggeri. Selv om dette ikke kommer til at koste de 3,7 mill. kr., der er tale om, vil der alligevel blive tale om udgifter af langt

[Undervisningsministeren.]

større karakter end de 508 000 kr., det vil koste at indrette lokaler til småbørnslærerindeseminariet ved flytning til Ranum.

Niels Ravn: Ja, jeg kan kun delvis takke den højtærede minister for svaret. Vi er da helt enige om, at bygningerne i deres nuværende skikkelse er uhensigtsmæssige. Problemet er blot, om den store udvidelse til 3,7 mill. kr. er nødvendig, eller om man kan klare sig indtil videre med et væsentligt mindre beløb og dog få gode forhold på seminariet, indtil den usikkerhed omkring småbørnslærerindeuddannelsen, som den højtærede minister nævnte, er forbi, og jeg forstod, at dette spørgsmål skulle afgøres her i tinget.

Jeg vil dog gerne spørge den højtærede minister, om ministeren deler de synspunkter, der er kommet frem på Danmarks Lærerforenings repræsentantskabsmøde med hensyn til likvideringen af denne småbørnslærerindeuddannelse. Man har jo lov til at sige, at vi i øjeblikket her i landet på dette område står midt i en debat, som man i Sverige var inde i for 50 år siden. Der valgte man at udbygge den institution, man her taler om at ødelægge, og man har i dag ikke fortrudt det. Så meget tror jeg at have lov til at sige, og det ved jeg at undervisningsministeren er bekendt med.

Jeg vil meget indtrængende henstille til ministeren at aflægge dette seminarium et besøg — jeg ved, at ministeren ikke har været der trods opfordringer — se forholdene på stedet, erkyndig Dem, højtærede minister, om, at de er knap så dårlige som fremført i dette aktstykke, oplev atmosfæren og tal med disse mennesker, så tror jeg, det er muligt, at vi kan tales ved og måske få en bedre og lykkeligere udgang på dette problem end den her skitserede.

Undervisningsministeren (Helveg Petersen): Jeg vil gerne sige til det ærede medlem, at jeg forstår fuldt ud de følelser, der knytter

sig til spørgsmålet om flytningen af Vejle seminarium, og jeg deler fuldt ud den anerkendelse, det ærede medlem her gav småbørnslærerindeuddannelsen. Småbørnslærerne udfører et særdeles dygtigt arbejde rundt omkring i Danmark, men det argument, der her er tale om, er jo argumentet, der knytter sig til den besparelse, der er tale om. Det drejer sig ikke om stillingtagen til, hvorvidt denne uddannelse af småbørnslærerinder skal ophøre eller ej. Jeg vil gerne understrege, at det ikke er det, der er tale om. Der er tale om, at man kan spare et meget betydeligt beløb. Jeg tror, der kan opstå en særdeles frugtbar vekselvirkning ved, at man får småbørnslærerindeseminariet tilknyttet et almindeligt seminarium. Det er i hvert fald den erfaring, man har gjort de steder, hvor man har begge de to uddannelser, nemlig i Odense og Silkeborg.

Når det ærede medlem spørger mig, om min stilling til småbørnslærerindeuddannelsen, vil jeg gerne sige, at der i øjeblikket er et lærerindeuddannelsesudvalg i arbejde, der drøfter alle de problemer, som knytter sig hertil, og jeg vil gerne sige om småbørnslærerindeuddannelsen, at den kun dækker en lille sektor inden for skolen. Kun en tiendedel af de børn, der går i 1.-4. klasse, — det er de klassetrin, småbørnslærerindeuddannelsen kan dække — undervises af småbørnslærerinder. Jeg tror, vi skal afvente, hvad der sker i udvalget med hensyn til den måde, hvorpå vi skal indrette uddannelsen af lærere på højere og lavere trin; så vil det høje ting få adgang til at tage stilling til, hvilke skridt der skal tages.

Jeg må altså mene, at den beslutning, der er taget af min forgænger om flytning af seminariet til Ranum, må fastholdes, men vil gerne love det ærede medlem, at jeg endnu en gang skal forvise mig om den atmosfære, der er på seminariet i Vejle. Jeg kender denne atmosfære og har kun godt at sige om den.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Spørgsmål om fremme af forespørgsel til handelsministeren af Aksel Larsen.

(Forespørgslen findes i tidenden sp. 451).

Formanden: Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg tingets samtykke dertil som givet. (Ophold). Det er givet.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om udskydelse af revision af lov om bekæmpelse af sygelighed og dødelighed blandt børn i det første leveår.

Valgt blev: *Lis Groes, Nina Andersen, Bladt, Waldemar Laurson, Th. Mikkelsen, Johan Nielsen, Edel Saunte, Astrid Skjoldbo, Grethe Philip, Ellen Poulsen, Peter Larsen, Raunkjær, Jacob Sørensen, Marie Antoinette von Lowzow, Clara Munck, Vestergaard Poulsen og Chr. Madsen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om indfødsrets meddelelse m. v.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 374).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 120 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om afgift af spiritus, vin og øl.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 105, fremsættelsen i tidenden sp. 389).

Formanden: Sammen med denne sag foretages den under punkt 6 på dagsordenen opførte sag, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om forhøjelse af tillægsafgiften af benzín.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 111, fremsættelsen i tidenden sp. 389).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Peter Nielsen: Der lød i foråret ret pessimistiske spådomme om, at nu havde vi sat de gode tider over styr ved at bevilge hinanden større indtægter, uden at der var grundlag herfor. Det var selvfølgelig først og fremmest de øgede lønninger, man fra visse sider var særlig bekymret over, selv om andre befolkningsgrupper i endnu højere grad har kunnet sætte deres levestandard i vejret. Men vi havde altså ødelagt de gode tider, og nye alvorlige indgreb ville være nødvendige.

Heldigvis kom disse pessimistiske spådomme ikke til at slå til, tværtimod fik vi gjort de gode tider bedre; produktion, forbrug, opsparing og investering er i fortsat stigning, og de foranstaltninger, der nu er foreslået, kan vel ikke betegnes som stærke, alvorlige indgreb i befolkningens forbrug, men kun som udtryk for, at vi i tide tager et lille reb i sejlene. Der er da heller ikke med disse forslag tilsigtet en forbrugssænkning, men blot at lægge en lille bremse på en kommende forbrugsudvidelse.

For mit parti er det væsentligt, at vi kan bibeholde den gode beskæftigelse. Vi kan desværre ikke tage den som en selvfølge, det er noget, der altid skal virkes for, og dette er et af midlerne. Selv om produktionen er i fortsat stigen, har vi ikke kunnet undgå en vis nedgang i valutabeholdningen, der altid er det bedste barometer for den kommende beskæftigelsessituation, og man kan jo gribe bedre og blidere ind, hvis det sker i tide.

Statens finanser har også vist en vis nedadgående tendens. Folketinget har vedtaget nye udgifter, bl. a. til øgede lønninger og hjælp til landbruget. Det er den alt overvejende del af folketinget, der er medansvarlig for disse nye udgiftslove; derfor må vi også tage et medansvar for at skaffe